

Het Zondagochtend Concert

3 december 2023 - Grote Zaal - 11.00 uur

Voorprogramma in de Spiegelzaal om 10.00 uur

Red het programma Spiegelzaal!

Het programma *Spiegelzaal* dreigt te verdwijnen. Een 'onmisbaar programma voor jong talent om zich te presenteren', aldus Concertgebouwdirecteur Simon Reinink. Teken de petitie op www.petitie24.nl

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer.

Lees bijvoorbeeld het interview met Karina Canellakis op concertgebouw.nl/canellakis.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

31 dec - Kleine Zaal

Nino Gvetadze speelt Brahms en Grieg

7 jan - Grote Zaal

De cellisten van het Concertgebouworkest spelen romantische klassiekers

21 jan - Grote Zaal

Symfonische dansen uit *West Side Story* en Inon Barnatan speelt Gershwin

28 jan - Grote Zaal

Sibelius' *Symfonie nr. 5* en Leila Josefowicz speelt Stravinsky

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw zondagochtendgevoel op X (Twitter) [#hetzondagochtendgevoel](https://twitter.com/hetzondagochtendgevoel).

Het Zondagochtend Concert 30 jaar!

Radio Filharmonisch Orkest

Karina Canellakis, dirigent

Gustav Mahler

1860-1911

Symfonie nr. 1 in D

*Langsam, schleppend (Wie ein Naturlaut) -
Im Anfang sehr gemächlich*

Kräftig bewegt, doch nicht zu schnell -

Trio: Recht gemächlich

*Feierlich und gemessen, ohne zu schleppen
Stürmisch bewegt*

Wilt u alles weten over het leven en de muziek van Gustav Mahler?

Luister dan in de podcastserie *Ken je componisten* naar 'Gustav Mahler... Aangenaam'.

Te vinden via npoklassiek.nl/podcasts

Het voorprogramma *Spiegelzaal* en

Het Zondagochtend Concert worden

elke week door AVROTROS rechtstreeks

uitgezonden op NPO Klassiek.

Dat dirigent Karina Canellakis een grote affiniteit met Mahler heeft, is geen verrassing. Toen ze in 2019 als chef-dirigent bij het Radio Filharmonisch Orkest aantrad, gaf ze in een interview aan welke componisten volgens haar aan bod moesten komen. Een korte opsomming die ze eindigde met: 'En natuurlijk Mahler.' Ze heeft haar zin gekregen. In april van dit jaar maakte ze met het orkest indruk met een uitvoering van Mahlers *Zesde symfonie*. Maar ook de *Eerste*, die vanochtend op de lessenaar staat, is haar niet onbekend. Tijdens de Londense Proms in 2022 gaf ze er een gedenkwaardige uitvoering van met het BBC Symphony Orchestra. 'Haar uitmuntende uitvoering bevestigde haar meesterschap in muziek van een grootse architectuur', volgens *The Guardian*.

Symfonie van een operadirigent

Eigenlijk is het verbazingwekkend dat Gustav Mahler in 1887 aan een symfonie begon. Zijn carrière tot dan toe had vrijwel uitsluitend bestaan uit het dirigeren van opera. In vrij korte tijd was hij aan heel wat gezelschappen verbonden geweest. Van Bad Hall, een piepklein theatertje waar hij enkel operettes dirigeerde, via Ljubljana, Olomouc en Kassel was hij in 1886 in Leipzig neergestreken waar hij bij de

Opera een contract van zes jaar had getekend.

Noten verduidelijken

Eind 1887 begon Mahler aan zijn *Eerste symfonie* die hij in het jaar daarop voltooide. Het geheel was groots opgezet, al noemde Mahler het geen symfonie maar een symfonisch gedicht in vijf delen, onderverdeeld in twee episodes. Als zodanig ging het werk in 1889 in Boedapest in première met de componist als dirigent. Het publiek reageerde nogal lauw, waarschijnlijk niet omdat ze de muziek niet mooi vonden maar omdat ze er niets van begrepen. Bij een volgende uitvoering in 1893 in Hamburg probeerde Mahler zijn noten te verduidelijken door de delen titels mee te geven en een soort van programma te schrijven. Hij gaf de symfonie de bijnaam 'Titan', naar het gelijknamige boek van de Duitse schrijver Jean Paul, waarin de hoofdpersoon met vallen en opstaan op zoek is naar zijn identiteit. Het hielp niet echt en wederom was het succes minimaal. Voor een hernieuwde poging in 1896 in Berlijn haalde hij alle titels weer weg, inclusief 'Titan' en schrapte een deel. Nu presenteerde hij het simpel als een traditionele vierdelige 'Symfonie in D' voor groot orkest.

Van jeugd en menselijke komedie

Maar of Mahler daar helemaal gelijk in had... Het zijn juist die titels die veel van de muziek verklaren en daarmee het begrip kunnen vergroten. De eerste drie delen omvatten de episode *Aus den Tagen der Jugend*, waarvan het aanvangsdeel luidt: *Frühling und kein Ende*. Het klinkt inderdaad als een prachtige dag in de lente, beginnend met een zonsopgang die uitmondt in een vrolijk melodietje. Mahler citeert zichzelf met het thema van een lied uit zijn *Lieder eines fahrenden Gesellen*, waarin de jeugdige hoofdpersoon welgemoed bij het ochtendgloren op pad gaat. Hierna volgde oorspronkelijk het deel 'Blumine' dat Mahler naderhand verwijderde. De episode eindigt met een uitbundig, haast jolig stuk *Mit vollen Segeln*. Je hoort een bijna volwassen puber die vol overgave de wereld en het leven ontdekt. De tweede episode, met twee delen, noemde Mahler *Commedia umana*, (menselijke komedie): wellicht een wrange verwijzing dat na de jeugd het harde menselijke bestaan volgt. Het gaat al meteen mis in het deel – in de symfonie het derde deel – met als titel *Gestrandet. Ein Totenmarsch in Callots Manier*. Het is een treurmars met een ironische ondertoon. Mahler verwijst naar een in zijn tijd bekende voorstelling

van de Franse schilder Jacques Callot met daarop de dieren uit het bos die de jager ten grave dragen. Mahler laat de dieren lopen op de canon *Vader Jacob*, die in Oostenrijk vooral in een versie in mineur bekend was. Ook hoor je een deuntje Boheemse (Mahlers geboortestreek) volksmuziek dat wel wat aan Jiddische klezmer doet denken. De finale, *Dall'Inferno al Paradiso* (Van de hel naar het paradijs), is er een van superlatieven. Het begint als een helse 'plotselinge uitbraak van wanhoop, afkomstig uit een diep geraakt hart', zoals Mahler het zelf omschreef, maar buigt geleidelijk om naar lichtende klanken om te eindigen in een hemels koraal.

Kees Wisse